

Skarb odnaleziony

O skarbie zakopanym gdzieś nad brzegiem Brdy, słyszeli najstarsi bydgoszczanie. Najmłodszy będą już wiedzieli, że skarbem jest ona sama.

Z pamiętnika poszukiwacza

chłodny październikowy wieczór, A.D. 1999

A miało być tak pięknie... Legendy o bydgoskim skarbie ukrytym nad brzegami rzeki obiecywały bardzo wiele... Ostatnia w tym tysiącleciu wyprawa miała być wyjątkowa... Miejscowi wspominają co prawda dawne dzieje. Opowiadają o Brdzie, z której czerpano wielkie bogactwa, nad którą spędzano najmiłsze chwile. „Wenecja Północy!” – mówią niektórzy... Było – minęło. Szkoda. Spóźniłem się?

czerwcowy poranek, rok 2012 – Skarb odnaleziony

Jestem tu już kilka miesięcy, a pozostanę na zawsze. Po niepowodzeniu sprzed kilkunastu lat, dziś się udało... Odnalazłem mój skarb - w uroczych bulwarach nad rzeką, w atmosferze czarującej Bydgoskiej Wenecji, której piękno mnoży się w nurcie Brdy.

Ścieżki historii

Potencjał, jaki wpływał do Bydgoszczy z nurtem przecinającej ją rzeki, gwarantował dobrobyt i rozwój przez wiele wieków. Ukształtowała się na ich przestrzeni szczególna, nadrzeczna tożsamość miasta i jego mieszkańców. Wystarczyło niestety kilkadziesiąt lat, by to wielkie dziedzictwo utracić. Przyczyniły się do tego m.in. dwie wojny, spadek znaczenia wody jako źródła energii związany z rozwojem cywilizacyjnym, ale także zaniedbania ludzi. W pierwszej połowie XX wieku następuje gwałtowne „oddalenie się” miasta od rzeki, ginie nadrzeczna tożsamość. Nadbrzeża Brdy zamieniają się z centrum życia gospodarczego, prywatnego i rodzinnego w okolice zdewastowane i budzące uzasadniony strach.

Potrzebę odnowienia relacji Brdy i miasta dostrzeżono już w latach siedemdziesiątych. Powstały wówczas założenia, które nie pozwoliły zapomnieć o dawnej przyjaźni. Momentem przełomowym było jednak dopiero opracowanie w 2000 roku „Programu przywracania miastu rzeki Brdy”, interdyscyplinarnego przedsięwzięcia zakładają-

Bydgoska Wenecja - wyspa w centrum miasta.

cego pierwszoplanową rolę rzeki w kształtowaniu kompozycji przestrzennej miasta. Kompleksowo ujęto tu zagadnienia dotyczące jakości środowiska, poprawy warunków żeglugowych dla transportu i turystyki wodnej. Opracowanie wskazało zasady zagospodarowania przestrzeni przywodnej oraz określiło działania, które należy wykonać w celu przywrócenia Brdzie odpowiedniej klasy czystości.

Swoiste „przebudzenie” nastąpiło w doskonałym czasie - wstępowania Polski do Unii Europejskiej. Otworzyło to możliwości znacznego dofinansowania wielu projektów, będących rozwinięciem i realizacją spójnego „Programu przywracania miastu rzeki Brdy”. W innym czasie, w innych okolicznościach, sukces rozłożyłby się zapewne na dziesięciolecia.

Gdy mówimy o wodnym potencjale Bydgoszczy, mamy na myśli dwa podstawowe obszary. W znaczeniu szerszym rozpatrujemy Bydgoski Węzeł Wodny (BWW), jako system połączeń rzecznych w obrębie miasta i jego okolic. W znaczeniu węższym natomiast myślimy o Wyspie Młyńskiej - unikatowej wyspie w samym centrum miasta, pełnym uroku odcinku Bydgoskiego Węzła Wodnego.

„Międzywodzie” - wodny i nadwodny deptak.

Zaprasza Bydgoski Węzeł Wodny

W drugiej połowie XVIII wieku opracowano i zrealizowano nowatorskie rozwiązanie hydrotechniczne, które pozwoliło połączyć wody Odry i Wisły. Powstał Kanał Bydgoski (strategiczna część BWW), dzięki któremu miasto stało się kluczowym, węzłowym punktem, na międzynarodowej drodze wodnej E-70, łączącej Europę Wschodnią i Zachodnią. Bydgoszcz powiększyła tym samym nadwodne tereny, które są dziś

osią, przebiegającą horyzontalnie przez całe miasto.

W 2006 roku opracowano „Program Rewitalizacji i Rozwoju BWW”, który pogłębia problematykę „Programu przywracania miastu Brdy” o uwarunkowania własnościowe, techniczne i formalno-prawne oraz uwzględnia aspekty przestrzenne, krajobrazowe, przyrodnicze i kulturowe.

W oparciu o „Program Rewitalizacji...” przystąpiono do realizacji trzech głównych projektów: „*In Water*”, „*Reuris*” i „Bydgoski Węzeł Wodny - rewitalizacja bulwarów i nabrzeży”.

W projekcie „*In Water*” wzięło udział dwadzieścia instytucji, miast, gmin, uczelni z Litwy, Polski, Niemiec i Rosji. W ramach przedsięwzięcia opracowano plan zagospodarowania części bulwarów miejskich, stworzono koncepcje programowo-przestrzenne czterech przystani rzecznych w obrębie miasta, a także zaprojektowano przystanki oryginalnego, funkcjonującego w mieście środka komunikacji publicznej - tramwaju wodnego.

Międzynarodowy program „Rewitalizacja miejskich terenów nadrzecznych - *Reuris*” jest projektem badawczo-rozwojowym, który w Bydgoszczy realizowany jest poprzez sporządzanie koncepcji zagospodarowania parku nad Starym Kanałem.

W ramach projektu „Bydgoski Węzeł Wodny – rewitalizacja bulwarów i nabrzeży” - jak wynika z tytułu - zostaną przebudowane umocnienia nabrzeża po lewej stronie rzeki Brdy wraz z zagospodarowaniem bulwarów. Inwestycja będzie realizowana na dwóch odcinkach trasy tramwaju wodnego. W tym celu mają powstać cztery nowe przystanki dla tego środka transportu. Planowany jest także montaż oświetlenia, budowa ścieżek pieszych i rowerowych oraz pomostów. Przewiduje się również: aranżację terenów zielonych, budowę placów zabaw i infrastruktury rekreacyjnej oraz schodów łączących ul. Stary Port z bulwarem nad Brdą.

Bydgoski Węzeł Wodny staje się coraz bardziej atrakcyjny w sferze rekreacyjnej. Ciężko, ale z sukcesami, pracujemy na odbudowanie, panującej w latach międzywojennych,

opinii najpiękniejszej i najsprawniejszej drogi wodnej w Polsce. Dumni jesteśmy ze „Słonecznika”, tramwaju wodnego o napędzie słonecznym. Niemale nadzieje, sportowe i turystyczne, pokładamy w oddanej do użytku przystani żeglarskiej „Gwiazda”, która jest w stanie przyjąć jednego dnia nawet trzydzieści jachtów. Z radością obserwujemy rosnące zainteresowanie deweloperów budową w strefie nadrzecznej. Działania te idą w parze z wdrażaniem systemu poprawy jakości wód poprzez budowę lub modernizację oczyszczalni oraz poprawę funkcjonowania systemu kanalizacji miejskiej.

Zaprasza Wyspa Młyńska

Ogromną rolę w wykorzystaniu potencjału wodnego miasta od zawsze odgrywała Wyspa. Ten unikatowy obszar o powierzchni ponad sześciu hektarów otaczają wody Brdy i jej odnogi Młynówki. Wyspa znajduje się zaledwie kilkadziesiąt metrów od głównego punktu miasta - Starego Rynku - i charakteryzuje się niepowtarzalnym klimatem, który tworzą malownicze kamienice tzw. Bydgoskiej Wenecji oraz imponujące widoki na gmach Opery Nova i Katedry Bydgoskiej.

Wyspa Młyńska w świetle księżycy.

Złoty okres funkcjonowania Wyspy przypadł na lata 1594-1688, kiedy stała się królewskim centrum menniczym. Dwa wieki później zmieniono jej charakter - Wyspę Menniczą przekształcono na Wyspę Młyńską. Rozkwitał przemysł. Nie milkły dźwięki młynów zbożowych, słodowych, warsztatów sukienniczych, szewskich, tartaków. Niestety, czasy świetności nie trwały długo...

W roku 2005 zostaje opracowany program „Rewitalizacji zasobów kulturowych i przyrodniczych Wyspy Młyńskiej i jej najbliższego otoczenia”. Rewitalizacja Wyspy Młyńskiej jest zaplanowana kompleksowo na okres pięciu lat (2006-2010). Niszczące budynki są adaptowane do nowych funkcji, tworzone są warunki do wykorzystania potencjału Wyspy w zakresie kultury, turystyki, sportu i rekreacji.

Rok 2006 - I etap rewitalizacji - to początek realizacji projektu pn. „Rewitalizacja Wyspy Młyńskiej w Bydgoszczy na cele rozwoju przedsiębiorczości”. Zdewastowany budynek przy ul. Mennica 6 zostaje wyremontowany. Działalność rozpoczyna w nim Centrum Pracy i Przedsiębiorczości - organizuje szkolenia, warsztaty i sympozja dla

biznesmenów oraz pokazowe lekcje przedsiębiorczości dla uczniów. Powstają trzy stylizowane kładki, poprawiające dostęp do Wyspy. Mieszkańcy z coraz większym zainteresowaniem i nadziejami śledzą te prace, korzystając z odtworzonego „międzywodzia” - pewnego rodzaju „wodnego i nadwodnego deptaka”, dzielącego Wyspę wodną kaskadą na dwie, historyczne części.

Rok 2007 – II etap inwestycji – to „Rewitalizacja obiektów dziedzictwa kulturowego na terenie Wyspy Młyńskiej w Bydgoszczy”. Renowację przechodzi pięć zabytkowych budynków muzealnych, które zostają dostosowane do nowych funkcji.

Czerwony Spichrz staje się nowoczesnym, interaktywnym Muzeum Sztuki. W Domu Młynarza rusza centrum informacyjno-recepcyjne zespołu muzealnego. Z kolei w budynku przy ul. Mennica 7 powstaje Dom Wyczółkowskiego, w którym prezentowana jest twórczość patrona Muzeum Okręgowego w Bydgoszczy. Biały Spichrz zajmuje Muzeum Archeologii, do którego eksponatów dostarczają trwające prace budowlane. Natomiast budynek przy ul. Mennica 4 otwiera swoje drzwi na Europejskie Centrum Pieniądza.

Trzeci etap rewitalizacji Wyspy przewiduje zagospodarowanie terenu na „łąkę rekreacyjną” (budowa chodników, ścieżek rowerowych, małej architektury i placu zabaw oraz instalacja oświetlenia). Planowane jest utworzenie infrastruktury technicznej, szaty roślinnej oraz umocnienie nabrzeży. W ramach czwartego etapu prac zostanie rozebrany budynek przystani klubu „Zawisza”, a w jego miejscu powstanie nowoczesne zaplecze sportowe wraz z miejscami noclegowymi i przystanią. Zakończenie obu etapów zaplanowano na 2011 rok.

Dzięki rewitalizacji i innowacyjnym działaniom, teren Wyspy Młyńskiej staje się wizytówką dynamicznie rozwijającej się Bydgoszczy. W bliskiej perspektywie stanie się najbardziej atrakcyjnym fragmentem miasta, gdzie tradycja łączy się z nowoczesnością, a historia prowadzi nieustanny dialog z codziennością.

Praca nad poprawą wizerunku i zwiększeniem atrakcyjności terenów nadbrzeżnych wspomagana jest, rzecz jasna, przez szereg przedsięwzięć o charakterze kulturalnym i rekreacyjnym. Działaniom tym można by poświęcić osobny artykuł. Tu wymienić można - z sugestią obecności obowiązkowej - festiwal wodny „Ster na Bydgoszcz”, czy muzyczną ucztę ukrytą pod nazwą *Smooth Festival*, przygotowaną przez Marka Niedźwieckiego.

Zaprasza jutro...

Zaplanowane w ramach „Programu...” prace zakończą się niebawem. Poszukiwania skarbów trwają i trwać będą. Każde wbicie łopaty w ziemię miasta o wielowiekowych dziejach, może zakończyć się - i często tak się w Bydgoszczy dzieje - wielkim odkryciem. Archeolodzy nie narzekają na brak pracy. Chociaż wykopaliska przedłużają czas realizacji budowlanych projektów, poczekać warto. Pamiętnik poszukiwacza ma jeszcze wiele cierpliwych, nietkniętych kart...

Smooth Festival 2009 - Macy Gray w Bydgoszczy.

Po kilkudziesięciu latach nastąpiła zmiana sposobu pojmowania wody - nie tylko jako siły produkcyjnej - ale przede wszystkim atrakcji turystycznej, ściśle wpisanej w przestrzeń miejską, nadającej miastu szczególny klimat, kształtującej charakter i rozpoznawalny symbol Bydgoszczy.

Opracowanie: Łukasz Kosz,
pracownik Kancelarii Prezydenta
Urzędu Miasta Bydgoszczy